

УДК 336.717.061

Особливості управління кредитним потенціалом банку

Токар Я.І.

аспірант, магістрант

Мукачівського державного університету

Сурей Т.М.

магістрант

Мукачівського державного університету

Федак М.В.

магістрант

Мукачівського державного університету

Стаття присвячена проблемі управління кредитним потенціалом банку в сучасних умовах. Обґрунтовано теоретичні та організаційні основи формування кредитних ресурсів у банківській системі. Систематизовано принципи та фактори, на основі яких має здійснюватися формування та використання кредитного потенціалу банку.

Ключові слова: кредитний потенціал банку, формування кредитних ресурсів, використання кредитного потенціалу.

Токар Я.И., Сурей Т.М., Федак М.В. ОСОБЕННОСТИ УПРАВЛЕНИЯ КРЕДИТНЫМ ПОТЕНЦИАЛОМ БАНКА

Статья посвящена проблеме управления кредитным потенциалом банка в современных условиях. Обоснованы теоретические и организационные основы формирования кредитных ресурсов в банковской системе. Систематизированы принципы и факторы, на основе которых должно осуществляться формирование и использование кредитного потенциала банка.

Ключевые слова: кредитный потенциал банка, формирование кредитных ресурсов, использования кредитного потенциала.

Tokar Ya.I., Surey T.M., Fedak M.V. FEATURES OF MANAGEMENT OF THE BANK CREDIT POTENTIAL

The article is devoted to the management of the bank's credit potential in modern conditions. Grounded theoretical and organizational bases of formation of credit resources in the banking system. Systematized principles and factors on which should be the formation and use of the bank's credit potential.

Keywords: bank lending capacity, the formation of credit resources, the use of credit potential.

Постановка проблеми дослідження.

Управління кредитним потенціалом банку необхідно розглядати як складну систему, яка функціонує в умовах сучасного розвитку економіки, що, своєю чергою, обґрунтовує використання системного підходу до розв'язання проблем, пов'язаних з управлінням ресурсами.

Впродовж багатьох років проблеми формування кредитних ресурсів у банківській системі залишаються актуальними. При формуванні та використанні кредитного потенціалу банку важливе значення має його розподіл на компоненти, встановлення їх зв'язків, тобто структуризація та оптимізація

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням складових ресурсної бази банків займалися такі вчені, як Васюренко О.В. [4], Корнеєв М.В. [3], Лаврушин О.І. [7], Рикова І.Н. [10], Федосік І.М. [5], Л.О. При-

мостка [6], В.Я. Вовк [11], А.М. Герасимович [8], Кравець А.Ю. [2] та ін. У зв'язку з чим теорія містить різні погляди авторів щодо сутності, змісту та структури кредитного потенціалу банку.

Поряд з тим, вдосконалення процесу формування та управління кредитним потенціалом банку сприятиме подальшому дослідженню питань, пов'язаних з визначенням структури кредитного потенціалу, аналізом його складових.

Постановка завдання. Метою статті є розроблення та обґрунтування теоретико-методичних аспектів управління кредитним потенціалом банку в контексті ефективного забезпечення використання і реалізації ресурсної складової в банківській діяльності.

Виклад основного матеріалу. В сучасних умовах під поняттям кредитний потенціал слід

розуміти максимально можливий обсяг власних та залучених коштів банку (з урахуванням нематеріальних активів), який банківська установа може ефективно розмістити у заборгованість на принципах банківського кредитування та інвестування, відкоригований на резерв ліквідності відповідно до законодавчих актів [2].

Оскільки сучасними науковцями поняття «управління кредитним потенціалом банку» не розглянуто на достатньому рівні, підґрунтям для реалізації управління кредитним потенціалом банку варто використовувати базові трактування системи управління кредитним потенціалом.

Так, І. М. Федосік [5] вважає, що управління ресурсним потенціалом комерційного банку – це система підходів, методів та інструментів розробки й реалізації управлінських рішень, пов'язаних із процесами формування, організації залучення й обґрунтування різних напрямів укладення та використання фінансових ресурсів комерційного банку, для досягнення головної мети управління банком у рамках ефективної повномасштабної банківської діяльності на тривалому часовому інтервалі. Таке визначення повністю відображає всі функції, притаманні процесу управління в класичному розумінні, проте особливу увагу автор зосереджує на організації управління.

Не можна не погодитися з М. В. Корнеєвим [3], який зауважує, що управління кредитним потенціалом полягає в установленні балансу між залученням та розміщенням ресурсів з урахуванням їхньої структури. Така позиція дає право розглядати управління кредитним потенціалом банку, з одного боку, як управління залученням основних джерел кредитних ресурсів, а з іншого, як управління їх розміщенням. Подвійність управлінського процесу, який, своєю чергою, пов'язаний із виконанням пасивно-активних операцій, дозволяє говорити про необхідність дослідження різних методів управління активами, пасивами, кредитним ризиком, ліквідністю банку та їх часткового використання на відповідних етапах управління кредитним потенціалом банку.

Ряд вчених-економістів, зокрема І. Н. Рикова [10], розглядає кредитний потенціал з одного боку як сукупність грошових коштів, якими володіє кредитна установа, а з іншого, як нематеріальні активи, якими він володіє. Такий підхід не враховує економічні межі використання мобілізованих банківських коштів для надання активних операцій. Мобілізація і концентрація вільних грошових

коштів є пріоритетною функцією у діяльності банку.

На даний час до кредитного потенціалу слід включати такі складові: власні, залучені, запозичені кошти банку, нематеріальні активи, які банки можуть ефективно розмістити у заборгованість, відкориговані на резерв ліквідності. Варто також врахувати, перспективні можливості банку, що сприятиме в майбутньому розширенню кредитної діяльності банку та підвищенню її ефективності.

До складу кредитного потенціалу банку теж необхідно включити перспективні можливості банку, до яких віднесемо як перспективні кредитні ресурси, так і перспективні нематеріальні активи, оскільки наявність (або відсутність) будь-якого з ресурсів збільшує (або скорочує) можливості банківської установи проводити кредитні операції. Адже, саме визначення потенціал обумовлює необхідність врахування не тільки реальних, але й перспективних ресурсів.

Для підвищення ефективності управління кредитним потенціалом банку необхідно визначити систему принципів, на основі яких має здійснюватися його формування та використання [9]. До таких принципів, на нашу думку, варто віднести:

1) оптимальність (проведення оптимальної депозитно-кредитної політики з урахуванням сучасних умов розвитку);

2) ефективність (забезпечення функціонування банку в довгостроковому період – реалізація самовиживання, задоволення інтересів акціонерів і клієнтів);

3) превентивність управління та антиципацію – передбачає своєчасне проведення оцінки ризику при управлінні кредитним потенціалом банку, а також виявлення чинників, що визначають зміну величини кредитного потенціалу;

4) оперативність (мінімізація можливих втрат від кредитних операцій, зумовлених прийняттям рішення, виконанням заходів в умовах ринкової невизначеності);

5) цілісність (розгляд елементів управління кредитного потенціалу як сукупної цілісної системи з метою підвищення стійкості її функціонування);

6) інформованість (супроводження процесу управління кредитним потенціалом репрезентативною інформацією для своєчасного прийняття відповідних управлінських рішень).

Поняття «кредитний потенціал банку» є систематичною, динамічною, плановою і

комплексною діяльністю щодо забезпечення стратегічної життєздатності банку шляхом пошуку вільних коштів для розширення обсягу ресурсної бази банку, а також методів їх просування шляхом постійного удосконалювання технології, підвищення конкурентоспроможності. Формування й ефективність управління кредитним потенціалом банку багато в чому визначається, насамперед станом економіки, та повинно здійснюватись на основі комплексної стратегії і системного аналізу, розробленого з урахуванням усіх факторів зовнішнього та внутрішнього середовища [9].

Сьогодні стан банківського сектора свідчить про те, що банківські установи все більше стали виконувати функцію посередника у сфері надання фінансових послуг фізичним та юридичним особам.

Протягом 8 місяців 2016 року активи банків збільшилися на 23,5 %, або на 141,1 млрд. грн. і становлять 740,5 млрд. грн. Загальні активи збільшилися на 23,7 %, або на 146,7 млрд. грн. і становлять 765,8 млрд. грн. Збільшення загальних активів відбулося в основному за рахунок збільшення кредитів, наданих банками, – на 26,8 %, або на 130,3 млрд. грн., з них: кредитів, що надані суб'єктам господарювання, – на 27,5 %, або на 76 млрд. грн., кредитів, наданих фізичним особам, – на 30 %, або 46,1 млрд. грн. [8]. Збалансоване зростання активів та покращення їх структури і якості є необхідною умовою стабільного функціонування та розвитку банків. Першочерговим завданням банківської установи є мобілізація вільних ресурсів та їх ефективне розміщення. Проте не всі, наявні кошти банку, вільні для здійснення активних операцій [12].

Ця обставина породжує поняття «кредитний потенціал банку», яке визначає насамперед кількісні межі кредитної політики банківської установи, і, таким чином, обмежує можливості банку проводити кредитні операції. В сучасних умовах для економіки важливим стає визначення об'єктивних та суб'єктивних чинників впливу на кредитний потенціал банку в процесі ринкової трансформації економіки.

На ефективність процесу залучення та розміщення коштів клієнтів впливає сукупність зовнішніх та внутрішніх факторів [7]. Серед зовнішніх факторів формування та реалізації кредитного потенціалу слід виділити:

- 1) політичні (ступінь відкритості економіки, структура економіки регіону, макроекономічні показники);
- 2) валютні (пріоритет валюти);

3) ринкові (рівень інфляції, конкуренція, рівень попиту і пропозиції на банківські продукти, кредитна історія позичальника);

4) якісні (рівень кваліфікованих кадрів, система управління);

5) виробничі (рівень технологічного оснащення, потужності).

На загальний рівень кредитного потенціалу банку суттєво впливає така низка внутрішніх факторів:

- 1) розмір власного капіталу банку;
- 2) загальна величина та структура залучених коштів;
- 3) рівень обов'язкових резервів, установлених Національним банком;
- 4) режим користування обов'язковими резервами для підтримки поточної ліквідності банку;
- 5) структура активів та зобов'язань банку;
- 6) вид кредитного продукту;
- 7) імідж банківської установи;
- 8) можливість надання пільг клієнтам банку.

Виділення вищезгаданих факторів дозволить кредитним установам враховувати відтік грошових коштів, їх неочікуване подорожчання, а також ефективно розміщення цих ресурсів серед своїх позичальників.

Управління кредитним потенціалом банку дозволяє: створювати дійову систему управління банківськими ресурсами завдяки визначенню сутності та змісту стратегії управління ресурсами банку; забезпечити ефективно залучення та використання банківських ресурсів за рахунок збалансованого проведення активно-пасивних операцій банку та методичних рекомендацій щодо відповідного планування; оптимізувати діяльність банківської установи на ринку фінансових послуг на основі використання підходу стосовно формування певного рівня кредитних і депозитних ставок та використання нових критеріїв оцінки доцільності проведення активно-пасивних операцій банку.

Важливим аспектом банківської практики прийнято вважати управління кредитним портфелем банку. Одним із поширених підходів до визначення поняття «кредитний портфель банку» є трактування його як сукупності всіх позик, наданих банком із метою отримання доходу. Такої думки дотримуються автори Енциклопедії банківської справи в Україні [1, с. 312].

Л. О. Примостка аналогічно розглядає «кредитний портфель», як сукупність усіх кредитів, наданих банком для одержання доходів [6, с. 125]. При цьому автор виділяє основні

показники, які характеризують кредитний портфель: дохідність і відповідний рівень ризику.

О. В. Васюренко, В. Я. Вовк і А. М. Герасимович у наукових дослідженнях також доводять значимість підходу «дохід – ризик» в управлінні кредитним портфелем [4, с. 156; 11, с. 187; 8, с. 37]. Головне завдання такого підходу полягає в тому, що при управлінні кредитним портфелем банк користується основним принципом — принципом пріоритетності мінімізації рівня ризику над дохідністю.

Висновки. Отже, системне узагальнення процесу управління кредитним потенціалом [13-15] обґрунтовує пріоритетний вплив як функцій управління, так і базових принципів, що, своєю чергою, визначає логічну послідовність основних етапів процесу управління. Таким чином, потрібно зазначити, що ефективність взаємодії зазначених компонент процесу управління кредитним потенціалом

банків усебічно залежить від їх комплексного поєднання в процесі збалансованої оптимізації кредитних потоків як у середині банку, так і на рівні банківської системи в цілому.

При формуванні ресурсної бази банківським установам потрібні нові підходи та науково обґрунтовані прийоми організації процесу раціонального використання ресурсів банків, що дозволяють врахувати як внутрішні чинники, так і фактори та ризики, зовнішнього економічного середовища.

Для управління кредитною діяльністю банку та проведення її адекватної оцінки слід вивчити не лише його наявні ресурси, але і всі потенційні можливості.

Таке трактування складу кредитного потенціалу сприяє виявленню прихованих резервів у розвитку банків, визначенню напрямів для пошуку альтернативних шляхів ефективного функціонування банку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Большой Энциклопедический словарь [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://dic.academic.ru/contents.nsf/enc3pr/>.
2. Кравець А.Ю. Економічна природа, сутність та зміст поняття кредитного потенціалу банку в умовах транзитивної економіки / А.Ю. Кравець // Вісник Української академії банківської справи. – 2008. – № 2 (25). – С. 76–80.
3. Корнеев М.В. Управление кредитным потенциалом коммерческого банка: автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. экон. наук : спец. 08.00.10 «Финансы, денежное обращение и кредит» / Корнеев Михаил Владимирович. – Тула, 2004. – 20, [1] с.
4. Васюренко О.В. Ризик як складова економічних процесів / О.В. Васюренко, О.В. Таран // Фінанси України. – 2005. – № 7. – С. 68-74.
5. Васюренко О., І. М. Федосік Ціна кредитних ресурсів як ключова складова системи управління кредитним ризиком / О. Васюренко, В. Подчесова Банківська справа. – 2008. – № 1. – С. 28–34.
6. Примостка Л.О. Кредитний ризик банку: проблеми оцінювання та управління / Л.О. Примостка // Фінанси України. – 2004. – № 8. – С. 118-125.
7. Банковское дело. Экспресс-курс : учеб. Пособ. / кол. авт.; под ред. О.И. Лаврушина. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : КНОРУС, 2009. – 352 с.
8. Аналіз банківської діяльності : підручник / А.М. Герасимович, М.Д. Алексеєнко, І.М. Парасій-Вергуненко ; за ред. А.М. Герасимовича. – К. : КНЕУ, 2004. – 600 с.
9. Основы банковской деятельности (Банковское дело) / [под ред. К.Р. Тагирбекова]. – М. : ИНФРА-М, Изд-во «Весь мир», 2003. – 717, [1] с.
10. Рыкова И.Н. Кредитный потенциал коммерческого банка, его роль в деятельности банка и методология оценки / И.Н. Рыкова, Н.В. Фисенко // Финансы и кредит. – 2005. – №25 (193). – С. 10 – 20.
11. Пасічник І. Розробка аналітичного інструментарію оцінки ефективності кредитної політики банку / І. Пасічник, В. Вовк // Вісник Національного банку України. – 2008. – № 1. – С. 36–39.
12. Національний банк України. [Електронний ресурс] : Офіційне інтернет представництво – Режим доступу <http://www.bank.gov.ua>.
13. Гоблик В.В. Особливості формування та удосконалення інвестиційного клімату транскордонних регіонів у контексті євроінтеграції / В.В. Гоблик // Інвестиції: практика та досвід: науковий журнал. – 2013. – № 9. – С. 8-11.
14. Лінтур І.В. Сучасні умови формування та реалізації процесу регулювання інвестиційної діяльності в Україні / І.В. Лінтур, М.І. Стегней, М.М. Петричко // Вісник ОНУ імені І.І. Мечнікова. – 2014. – Т. 19, вип. 3/1. – С. 179–183.
15. Стегней М.І. Державне регулювання інвестиційної сфери в період економічних трансформацій / М.І. Стегней, М.І. Паук, І.М. Козик // Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. – 2014. – № 3. – С. 200–207.